

ŻYRARDÓW

PRZEMYSŁAW LIS-MARKIEWICZ

Poznańskie Towarzystwo im. Iwana Franki

ŻYRARDÓW

Przemysław Lis-Markiewicz

POWIEŚĆ

Tytuł
Żyrardów

Autor
Przemysław Lis-Markiewicz

Wydawnictwo
Poznańskie Towarzystwo im. Iwana Franki

Projekt okładki
Tetiana Boiko

Ilustracje
Nataliia Klochkova

Redakcja i korekta
Elżbieta Morawska

Copyright © by Przemysław Lis Markiewicz
Copyright © by Poznańskie Towarzystwo im. Iwana Franko

ISBN: 978-83-967959-1-5
Poznań 2021

***Miejsce kobiety jest w kuchni – gdzie ma siedzieć sobie wygodnie,
z nogami w górze, popijać wino i przyglądać się, jak jej mąż gotuje obiad.***

Elizabeth Gilbert

Pamięci mojej kuzynki i jej dzieci. A ściślej – córce mojego praprapradziadka ciotecznego – Franża Borgiasa Piltza, Walerii, która mieszkała w latach 1885–1890 w Żyrardowie i urodziła pięcioro dzieci, z których czworo zmarło przed ukończeniem piątego roku życia.

W 1874 roku pierwszy raz doszło [w Łodzi] do jednoczesnego strajku kilku fabryk, a protesty szybko stały się regularną częścią życia społecznego. W obawie przed „antypaństwową propagandą Międzynarodówki” oraz „tym podobnych związków” próbowano wytrwale stawiać socjalistycznej agitacji – płynącej z Zachodu – tamę. Jeszcze w połowie lat 70. XIX wieku wielki magnat łódzkiego przemysłu Izrael Poznański liczył, że „patriarchalne stosunki” oraz „dojrzałość” robotników sprawia, że na ziemiach polskich – inaczej niż na zdemoralizowanym przez wywrotowe idee Zachodzie – jego pracownicy nie będą się buntować.

Przekonanie, że patriarchalne relacje pomiędzy właścicielem a robotnikiem powstrzymają napływ idei emancypacyjnych z Zachodu, postrzeganego jako źródło społecznej destabilizacji i moralnej zgnilizny, było typowe dla konserwatystów ziemiańskich już w XVIII wieku i miało się doskonale sto lat później w zupełnie nowych warunkach społecznych.

W istocie socjalizm dotarł do fabryk Królestwa Polskiego wraz ze sprowadzonymi z Niemiec robotnikami¹.

¹ A. Leszczyński, *Ludowa historia Polski. Historia nędzy i oporu. Mitologia panowania*, W.A.B., Warszawa 2020, s. 354–355.